

Tofsmesens ögonfläckar

Bengt-Olov Stolt

Den lilla livliga tofsmesen bär en fjäderdräkt med en alldeles egen och mycket speciell teckning. Jag tänker då särskilt på huvudets sidor och teckningen i nacken. Bakom ögat, på båda sidor av ansiktet, finns mörka streck och en lite större mörk fläck, som kontrasterar starkt mot en vit halskrage. Det är inte utan att man hajar till lite extra, om man noga betraktar tofsmesen när den böjer huvudet framåt nedåt. För ett ögonblick kommer då fläckarna, med sina ljusa inramningar, att framträda likt två för en så liten fågel ganska stora ögon. Det hela går snabbt, så för en mänsklig skådare gäller det att vara uppmärksam om man alls ska lägga märke till nackens ögonfläckar.

Ögonfläckar är inte ovanliga i djurvärlden.

Det man först tänker på, när det gäller fåglar, är väl att tofsmesens nackfläckar påminner om de ögonfläckar, som sparvugglan är känd för. Sparvugglans ögon-teckning i nacken kan man utan större svårighet se när ugglan, som den ibland gör, vrider huvudet ett halvt varv så att man ser det bakifrån. På den livliga tofsmesen, med mesarnas snabba rörelser, är nackens ögonfläckar inte lika lätta att lägga märke till. De exponeras i första hand när fågeln söker föda och vi har ju alla sett, att när mesar bearbetar föda är huvudet i näst intill oavbruten, snabb rörelse

Ögonfläckarna har av allt att döma formats under evolutionens gång och de brukar anses ha en skyddande effekt mot rovdjur. Vilken eller vilka fördelar dagens tofsmesar har av sina ögonfläckar vet vi kanske inte. Att fläckarna finns där är dock ett faktum. Om de har en skyddande effekt, skulle man kunna anse dem som en ovanligt smart konstruktion. Ögonen i nacken syns ju bara när

de bäst behövs; som när tofsmesen har sin uppmärksamhet riktad mot den föda den just bearbetar.

Tofsmesen *Parus cristatus* bär en fjäderskrud med en mycket speciell teckning på huvudet och i nacken.

Boda; Österbybruk den 27 februari 2006

Ögonfläckarna exponerade på detta sätt kan för ett ögonblick föra tanken till något helt annat djur än en fågel, kanske till en orm? Den 27 februari 2006

Tofsmes *Parus cristatus* den 12 mars 2006

Tofsmes *Parus cristatus* som exponerar nackens ögonfläckar när den är upptagen med att bearbeta en talgbit vid fågelmatningen den 29 januari 2006.

Fotograferingen skedde strax utanför Österbybruk i norra Uppland. Platsens fågelliv finns beskrivet på en hemsida på Internet: <http://hem.passagen.se/bodabos>